

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส

ในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังขาดบทบัญญัติเกี่ยวกับคำนิยามของเด็กด้อยโอกาสและการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมและส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสเป็นการจัดการศึกษาตามสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ สภาพความต้องการของผู้เรียน การส่งเสริมเพื่อให้บุคคลที่มีความต้องการตามความจำเป็นในทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคลตามความจำเป็นสำหรับการดำรงชีพ การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสไม่สามารถจัดได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงเนื่องจากความไม่พร้อมของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา

การได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาคทั่วถึงมีคุณภาพเหมาะสมและรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต บนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ไม่เป็นภาระต่อสังคม โดยกระบวนการในการแก้ไขด้วยบทกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ค.ด้านกฎหมาย (1) และ (4) ประกอบมาตรา 77¹ได้กำหนดวิธีการดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือ การประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงด้วยบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 77.

2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยความไม่เสมอภาคทางการศึกษา

การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ต้องจัดให้ได้รับสิทธิทางการศึกษาอย่างเสมอภาคทั่วถึง มีคุณภาพเหมาะสมและรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิตบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการ ที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพเลี้ยง ตนเองไม่เป็นภาระต่อสังคม

ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา (Inequality Education) ของประเทศไทยในรอบ ทศวรรษที่ผ่านมา โดยรัฐบาลไทยกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาโดยตลอด แต่พบว่าความไม่เสมอภาคทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทาง การศึกษา จากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ด้านนโยบายประกอบด้วย การเข้าถึงบริการทางการศึกษา อาทิ ที่ตั้งของ โรงเรียน คุณภาพของบุคลากร คุณภาพของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน²
- 2) ด้านงบประมาณ ระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบทที่ห่างไกล
- 3) ด้านสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองของเด็ก การถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากความพิการ คุณลักษณะทางสังคม ความยากจน และการด้อยโอกาส โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2551 มีเด็กอายุ 3-17 ปี ไม่ได้เรียน โดยมีสาเหตุสำคัญสืบเนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน ส่งผลให้เด็กต้องออกจาก โรงเรียนกลางคัน

แต่ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษายังคงพบในรูปของการกระจายโอกาสทาง การศึกษาที่ไม่ครอบคลุม แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายเรียนฟรี 12 ปี และได้มีการพยายามผลักดัน ให้เด็กยากจนสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้ แต่เนื่องจากภาครัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมในการควบคุมตรวจสอบการใช้จ่ายของโรงเรียน ทำให้บางโรงเรียนยังเรียกเก็บเงิน จากนักเรียนในรูปแบบอื่น เช่น การอุดหนุนการศึกษาและการเก็บเงิน “แป๊ะเจี๊ยะ” นอกจากนี้ ระบบอุปถัมภ์ทางการศึกษาซึ่งยังคงปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง สืบเนื่องมาจากความแตกต่าง ทางด้านมาตรฐานการศึกษาทำให้เด็กยากจนที่ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มี มาตรฐานได้³

² Schmidt, William H. (2011). *Equality of Educational Opportunity, Myth or Reality in U.S. Schooling?*. American educator winter, 34(4). pp. 12-19.

³ สถิติ อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา*. กรุงเทพฯ: เป็นไทยพับลิกซิ่ง.

2.1.3 ทฤษฎีการปฏิรูปการศึกษา

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาหลายครั้งในรอบทศวรรษที่ผ่านมา และมีการกำหนดมาตรการเชิงนโยบายหลากหลายรูปแบบเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษา เช่น การดำเนินตามบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ รวมถึงการมีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ว่าด้วย “บุคคลย่อมมีสิทธิ์เสมอกันในการเข้ารับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี และรัฐจะต้องจัดให้มีอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย” นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติการศึกษาว่าด้วย “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ์และโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีโดยรัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

2.1.4 ทฤษฎีการให้คำนิยาม

เด็กด้อยโอกาส เป็นเด็กประเภทใดบ้างได้มีนักวิชาการให้นิยามความหมายไว้เป็นเด็กหลายประเภท โดยได้ให้ความหมายว่า เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากมีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยโอกาสกว่าปกติทั่วไป ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้และได้จำแนกเด็กด้อยโอกาสเป็นกลุ่มประกอบด้วย

1) เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกเอาเปรียบในลักษณะต่าง ๆ โดยบุคคลอื่นกระทำมีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ

2) เด็กเร่ร่อนเป็นเด็กซึ่งไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง อาศัยนอนตามสวนสาธารณะใต้สะพาน ถนน

3) เด็กซึ่งอยู่ในบริการทางเพศ เรียกว่าโสเภณีเด็ก หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถูกบังคับล่อลวงหรือสมัครใจทำอาชีพขายบริการทางเพศ โดยไม่มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษา

4) เด็กซึ่งถูกทอดทิ้ง

5) เด็กซึ่งถูกทำร้ายทารุณ

⁴ สมบัติ ฤทธิเดช. (2557). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสในชุมชนชายขอบ. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(2). หน้า 15 – 18.

6) เด็กอยู่ในสถานพินิจ

7) เด็กที่เกิดในชนกลุ่มน้อย

8) เด็กติดสารเสพติดและสารระเหย

9) เด็กซึ่งคิดเชื่อเอดส์หรือมีพ่อแม่เป็นเอดส์และ

10) เด็กซึ่งยากจนเป็นพิเศษ เป็นเด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนมาก อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาเหมือนเด็กปกติทั่วไป

เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการ⁵ พบว่า คนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา (0 - 21 ปี) มีอัตราส่วนของคนพิการทางสติปัญญามากที่สุดจำนวน 151,163 คน คิดเป็นร้อยละ 30.56 ของจำนวนคนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา (0 - 21 ปี) ทั้งหมด ส่วนกลุ่มเด็กด้อยโอกาส⁶ จำนวนนักเรียน 32,841 คน ซึ่งเด็กกลุ่มดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาไทยมาโดยตลอดสาเหตุเนื่องจาก

1) การขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการเมืองการมีบุตร ซึ่งปัญหามาจากพ่อแม่วัยรุ่นที่มีลูกในวัยเรียนที่ขาดความพร้อมทั้งความรู้ในการเลี้ยงลูกและขาดความพร้อมทางการเงิน เป็นต้น

2) ปัญหาครอบครัว เช่น การใช้ความรุนแรง การหย่าร้าง เป็นต้น

3) ปัญหาเศรษฐกิจ บางครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีทุนทรัพย์ที่จะสามารถเลี้ยงดูเด็กได้

4) การตั้งครรถไม่พึงประสงค์ ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผ่านฐานะ - รายได้ โดยเฉพาะครัวเรือนในพื้นที่ชนบทจะมีเด็กกลุ่มนี้มากกว่าพื้นที่ในเมือง⁷ ได้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคและสาเหตุของปัญหาในการดำเนินแนวทางแก้ไขเรื่องเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเชิงโครงสร้างไว้ด้วยว่าเพราะประเทศไทยขาดการร่วมมือกันของภาครัฐและภาคเอกชนในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยหน่วยงานรัฐและเอกชนต่างทำงานอย่างเป็นเอกเทศ จึงขาดการบูรณาการที่ดีในการส่งต่อข้อมูล การสื่อสาร หรือวางแผนแก้ไขและดำเนินงานร่วมกัน อีกทั้งสังคมไทยยังขาดความตระหนักและการให้ความสำคัญ

⁵ รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564

⁶ โปรแกรม SET ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ณ วันที่ 20 มิถุนายน 2564 จำนวนนักเรียน 33,949 คน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565

⁷ ดำรงค์ คุ้มทอง, พัชรินทร์ สิริสุนทร, รัตนะ บัวสนธิ์, ทวีศักดิ์ ศิริพรไพบุลย์. (2557). ปัญหาเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา: สถานการณ์ความไม่เสมอภาคในสังคมไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1). หน้า 123-138.

กับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ทำให้มาตรการการดูแลกลุ่มเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทั้งในระดับของผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติทำให้การกำหนดนโยบายและมาตรการในการช่วยเหลือไม่ครอบคลุมและไม่มีประสิทธิภาพ และจากการสำรวจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม - 4 กันยายน 2564 พบเด็กกำพร้า 369 คน โดยเด็กกำพร้าส่วนใหญ่มีอายุ 6 - 18 ปี รองลงมาคือช่วงแรกเกิดถึง 3 ปี และน้อยสุดคืออายุ 1 วัน จากการสูญเสียแม่ และจากการประชุมคณะกรรมการการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2558 ได้มีมาตรการแก้ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ด้วยการป้องกันรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องแก่เยาวชน และผลักดันให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และท้องถิ่น เข้ามาร่วมมือ ขับเคลื่อนและแก้ปัญหา ร่วมกัน

ผลการศึกษาของสถาบันรามจิตติ นำเสนอข้อมูลพฤติกรรมเด็กเยาวชนไม่ได้อาศัยอยู่กับ พ่อ-แม่ หรือ พ่อ-แม่ แยกทางกันหรืออพยพไปทำงานต่างถิ่น ส่งผลให้เด็กไม่ได้ใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความอบอุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงโคเรียน หนีเรียน เพื่อหารายได้ช่วยตนเอง หรือไปอยู่ที่บ้านเพื่อนถูกชักชวนเที่ยวเตร่ เสพสิ่งเสพติด ทำให้ห้ออกโรงเรียนกลางคันเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพราะปัญหาของความยากจน⁸

2.1.5 ทฤษฎีและปัจจัยที่ทำให้เป็นเด็กด้อยโอกาส

ปัจจัยที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กด้อยโอกาสเกิดจากหลายปัจจัย โดยได้มีนักวิชาการ ได้ศึกษาวิถีชีวิตของเด็กด้อยโอกาสยากจนนอกจากรายงานผลการวิจัยจากองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส⁹ พบว่าเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม มีอายุตั้งแต่ 6 - 18 ปี เป็นเด็กด้อยโอกาสทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

1) “ความยากจน ความยากจนเป็นปัญหาของความด้อยต่าง ๆ ทำให้หมดโอกาสหลาย ๆ ด้านด้วยกัน”

⁸ สถาบันรามจิตติ. (2549). *สมุดรายงานข้อมูลตัวบ่งชี้รายจังหวัด 2549-2550*. ในโครงการติดตามสภาวการณ์ เด็กและเยาวชนรายจังหวัด กรุงเทพฯ: สถาบันรามจิตติ.

⁹ สมบัติ อุทธิเดช และคณะ. (2555). *โครงการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์สภาวการณ์และการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

2) “ครอบครัวยากจน คือผู้ปกครอง หัวหน้าครอบครัวมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ หัวหน้าครอบครัวมีสุขภาพทางสุขภาพไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ หรือหัวหน้าครอบครัวต้องโทษ ขาดผู้นำของครอบครัว ทำให้เด็กอยู่ในสภาวะเสี่ยงและครอบครัวมี ปัญหาหย่าร้างต้องเดินทางออกไปประกอบอาชีพต่างถิ่น เด็กและเยาวชนอยู่ในการดูแลของญาติพี่น้องหรือคนแก่”

3) เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ เช่น “เด็กที่พักอาศัยอยู่ในห้องเช่าร่วมกับพ่อเลี้ยง ถูกพ่อเลี้ยงล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งห้องเช่าที่พบจะเป็นห้องเดียวทั้งนอน ทั้งกิน นั่งเล่น ไม่มีแยกเป็นสัดส่วนไม่มีการกั้นห้องเพื่อทำธุระส่วนตัว และแม่ออกไปทำงานรับจ้างตั้งแต่ตอนเช้ามืดโดยปล่อยให้เด็กอาศัยอยู่กับพ่อเลี้ยงตามลำพัง”

4) “เด็กไม่เข้าใจในสิทธิตนเอง ไม่ทราบองค์กรหรือหน่วยงานใดที่ได้ให้บริการทางการศึกษา ไม่ทราบถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือได้รับสวัสดิการคุ้มครอง”

5) “เด็กค้อยโอกาสอีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้เข้าสู่ระบบฐานข้อมูล มีเลขบัตรประชาชน 13 หลัก

2.1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเด็กค้อยโอกาส

การจัดการศึกษาต้องจัดให้ผู้ที่มิภาวะบกพร่อง ผู้ค้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิ โอกาส และความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาพิเศษที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายโดยมีมาตรการสำหรับเด็กค้อยโอกาสดังต่อไปนี้

2.1.6.1 สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ¹⁰

ผู้มีความสามารถพิเศษ หมายความว่า ผู้ที่แสดงความสามารถอันโดดเด่นในด้านสติปัญญา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคม ภาษา ดนตรี ทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง กีฬา เทคโนโลยีและด้านอื่น ๆ หรือมีความสามารถในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขาอย่างเป็นที่ประจักษ์ หรือเป็นผู้ที่แสดงออกถึงศักยภาพอันสูงยิ่ง ซึ่งสามารถพัฒนาสู่ความเป็นเลิศของแต่ละบุคคลได้ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์เดียวกัน

ผู้ที่มีความสามารถพิเศษต้องได้รับการจัดการเรียนรวมหมายความว่า การจัดการศึกษาให้บุคคลที่มีความสามารถพิเศษได้รับ โอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาเดียวกันกับเด็กทั่วไป โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การดำรงชีวิตอย่างไม่มีข้อจำกัด และอุปสรรคใด ๆ ตามศักยภาพของเด็ก

¹⁰ วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). *กระบวนการค้นหามหาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรีนติ้ง.

สิทธิและหน้าที่ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับ ผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ต้องจัดให้ได้รับสิทธิทางการศึกษาตั้งแต่พบความสามารถพิเศษ ในรูปแบบ ที่หลากหลาย ยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติให้บรรลุศักยภาพขั้นสูงสุดของแต่ละบุคคล

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ให้จัดตั้งแต่ก่อนระดับปฐมวัย ปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสูงกว่าให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล ด้วยรูปแบบการ จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

2) ในการจัด ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ให้ดำเนินการโดยคำนึงถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1) ให้ดำเนินการวัดแววความถนัดและความสามารถพิเศษ สร้างหลักสูตร โปรแกรมการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ วัดและประเมินการเรียนรู้ จัดทำแผนการส่งต่อทาง การศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ สมรรถนะของบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ ด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย

2.2) จัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และบรรลุ ศักยภาพสูงสุด ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล

2.3) จัดการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของบุคคลที่มีความสามารถ พิเศษ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

2.4) ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ หรือฝึกทักษะอาชีพตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล โดยสถานศึกษา สถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.5) ส่งเสริม สนับสนุนภาคีเครือข่ายให้จัด ร่วมจัด และมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาอย่างมีคุณภาพ

2.6) ให้ได้รับการประสานงาน ช่วยเหลือ เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.1.6.2 สำหรับเด็กที่มีภาวะบกพร่อง¹¹

ผู้ที่มีภาวะบกพร่อง หมายความว่า บุคคลที่มีข้อจำกัดทางร่างกาย สุขภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา การสื่อสาร การเรียนรู้ ที่เป็นอุปสรรคต่อการรับบริการทางการศึกษา ทั่วไป ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยส่งเสริมและสนับสนุน

¹¹ เปรมวดี เต็นศิริอักษร. (2561). *ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : Available URL:

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีภาวะบกพร่อง เป็นการจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความบกพร่อง พร้อมทั้งให้ได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาในการพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต และได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ

สิทธิและหน้าที่ของเด็กที่มีภาวะบกพร่อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีภาวะบกพร่อง เป็นการจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความบกพร่อง พร้อมทั้งให้ได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาในการพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต และได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจที่จำเป็น ต้องได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีภาวะบกพร่อง

1) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีภาวะบกพร่องให้จัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความบกพร่อง จนตลอดชีวิต ทุกระดับการศึกษา ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

2) ในการจัดการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีภาวะบกพร่องให้ดำเนินการโดยคำนึงถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1) ให้ดำเนินการคัดกรอง สร้างหลักสูตร โปรแกรมการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้ วัดและประเมินการเรียนรู้ จัดทำแผนเปลี่ยนผ่าน โดยครอบคลุมด้านการศึกษา การแพทย์ สังคม อาชีพ และอื่น ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ สมรรถนะของผู้ที่มีภาวะความบกพร่องด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย

2.2) จัดการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของผู้ที่มีภาวะบกพร่องตามที่คณะกรรมการกำหนด

2.3) ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ หรือฝึกทักษะอาชีพตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล โดยสถานศึกษา สถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.4) ส่งเสริม สนับสนุนภาคีเครือข่ายให้จัดร่วมจัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

2.5) ส่งเสริมและพัฒนา ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะทางสังคม และการดำรงชีวิต ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ทักษะการช่วยเหลือตนเองและสุขอนามัย

ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะจำเป็นเฉพาะความพิการ รวมทั้งการบำบัดรักษาฟื้นฟู ปรับพฤติกรรม และการพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ให้มีคุณลักษณะและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.1.6.3 สำหรับเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาส หมายความว่า เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบากมีชีวิตความเป็นอยู่ ด้อยกว่าเด็กทั่วไป ขาดโอกาสทางการศึกษา จากสภาวะทางภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา เศรษฐฐานะ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

สิทธิและหน้าที่ของเด็กด้อยโอกาส

ควรส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ต้องจัดให้ได้รับสิทธิทางการศึกษา อย่างเสมอภาคทั่วถึงมีคุณภาพเหมาะสมและรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ เพื่อนำไป ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองไม่เป็นภาระต่อสังคม

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

1) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ให้จัดตั้งแต่ก่อนระดับปฐมวัย ปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสูงกว่าตามความสามารถและศักยภาพของบุคคล ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

2) ในการจัด ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ให้ดำเนินการโดยคำนึงถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้

2.1) ให้ดำเนินการคัดกรอง สร้างหลักสูตร โปรแกรมการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้อัดและประเมินการเรียนรู้ จัดทำแผนการส่งต่อทางการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ สมรรถนะของผู้ด้อยโอกาสด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย

2.2) จัดการศึกษาตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของผู้ด้อยโอกาส ตามที่คณะกรรมการกำหนด

2.3) ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ หรือฝึกทักษะอาชีพตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของแต่ละบุคคล โดยสถานศึกษา สถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.4) ส่งเสริม สนับสนุนภาคีเครือข่ายให้จัด ร่วมจัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างมีคุณภาพ

2.5) ได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิต หรือการบำบัดรักษา หรือฟื้นฟูสภาพจิตใจและชีวิตหรือปรับพฤติกรรมให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และเหมาะสมของแต่ละบุคคล เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การส่งเสริมให้บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560¹² รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย¹³ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว และหมวด 16 มาตรา 258 จ. ด้านการศึกษา (1) และ (2) ให้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 54 (3) เกี่ยวกับการคัดกรองผู้เป็นครู ค่าตอบแทนที่เหมาะสม (4) ปรับปรุงการเรียนการสอนและปรับโครงสร้างของหน่วยงานทั้งระดับชาติและพื้นที่

การส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ¹⁴

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล และต่อมาได้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ให้หน่วยงานของรัฐในทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประเทศสามารถยกระดับการพัฒนา จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ แต่ละด้านมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนา ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมียุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษา ดังต่อไปนี้

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 54.

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 71 วรรค 3.

¹⁴ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

ยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ การพัฒนาและยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตควบคู่กับการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายตลอดจนพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภท เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครบด้านและมีสุขภาวะที่ดี ในทุกช่วงวัยมีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ ถ่อมตน โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูงเป็นนวัตกรรมคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และการมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

ยุทธศาสตร์ชาติที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาที่เน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเสมอกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและยากจน และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษการจัดให้มีมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาการสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับ จังหวัด การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้และนวัตกรรมของคนทุกกลุ่มรวมถึงระบบการติดตามสนับสนุนและประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชาชน

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยรวมถึงพัฒนาและรักษากลุ่ม ผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภทให้ทุกคนเป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ คนไทย มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตาม

ความถนัดของตนเอง และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้วยการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น ให้ประชากรมีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชนและสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบและทั่วถึง

2.3 แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับคำนิยามเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาตามกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางประเภทกระทรวงของไทยมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมทางการศึกษาและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษให้ได้เรียนรู้และแสดงออกในทางที่เหมาะสม ซึ่งได้กำหนดประเภทของเด็กด้อยโอกาสไว้¹⁵ ดังต่อไปนี้

ประเภทและความหมาย

เด็กด้อยโอกาส 10 ประเภท ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด¹⁶ประกอบด้วย

ประเภทที่ 1 เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ ฐานะไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี) ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน ขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบาก รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้าง หรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลขาดโอกาสที่ได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

ประเภทที่ 2 เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษ หรือเด็กกลุ่มเสี่ยงการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มมิจฉาชีพ ผู้มีอิทธิพล หรือ บุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

¹⁵ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. (2565, 19 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 139 (ตอนที่ 57 ก). พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. (2561, 17 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 135 (ตอนที่ 71 ก).

¹⁶ คำรงค์ ตุ่มทอง, พชรินทร์ สิริสุนทร, รัตนะ บัวสนธิ์, ทวีศักดิ์ ศิริพรไพบุลย์. อ่างแล้วเชิงอรอดที่ 7. หน้า 15-18.

ประเภทที่ 3 เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยให้ใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังหรืออยู่กับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ๆ

ประเภทที่ 4 เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายทางเพศหรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากพ่อแม่หรือ ผู้ปกครอง ซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

ประเภทที่ 5 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่มักจะถูกมองจากบุคคลอื่นอย่างรังเกียจ ไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

ประเภทที่ 6 เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทยจนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศไทย

ประเภท 7 เด็กเร่รอน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทาง ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

ประเภทที่ 8 เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เติบโตตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

ประเภทที่ 9 เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจ หรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ขายบริการทางเพศหรือถูกชักจูงให้ตกอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

ประเภทที่ 10 เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำผิดและถูกควบคุม อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

2.4 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทย

การศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบ การศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มเด็กด้อยโอกาส หรือกลุ่มเด็กพิการที่หลุดออกจากระบบการศึกษา หรือไม่เคยได้รับการศึกษา อายุตั้งแต่ 2 - 18 ปี เว้นแต่กรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษให้ขยายอายุเป็นไม่เกิน 25 ปี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของประเทศไทย¹⁷ มี 5 ประการดังนี้

1) การให้บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบโดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยให้บริการการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ มีการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาสในแต่ละประเภทและแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การปกป้องคุ้มครองเด็ก ไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และทางเพศ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าไปช่วยเหลือในการจัดการการศึกษาในลักษณะเชิงรุกโดยแบ่งพื้นที่ชัดเจน สนับสนุนให้ใช้สื่อที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุด

2) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติโดยมีการจัดระบบประเมินศักยภาพเด็กนักเรียนแต่ละรายก่อนให้บริการการศึกษา เพื่อที่จะวิเคราะห์เด็กนักเรียนเป็นรายบุคคลอันนำไปสู่การค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพของเด็กนักเรียนให้ได้มาตรฐานและเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป โดยสิ่งที่เน้นคือหลักสูตรที่ใช้จะเน้นในเรื่องความหลากหลายเหมาะสมกับสภาพและความจำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยจะเน้นในเรื่องการดำรงชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถหารายได้พิเศษช่วงที่ศึกษาอยู่ เน้นการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยปลูกฝังความเป็นผู้รักฐานถิ่นเดิม สามารถประยุกต์การใช้

¹⁷ กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ครอบครัว และสังคม โดยดำรงรักษาความเป็นไทย เน้นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีการอยู่ร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของเด็กนักเรียน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง รวมทั้งการให้การศึกษาแก่ครอบครัว และสังคมให้เข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ในด้านวิชาการ วิชาชีพ และการดำรงชีวิต มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งส่งเสริมกระบวนการฟื้นฟูศักยภาพของเด็กและเยาวชน มีการสร้างใจ สร้างความเชื่อมั่น สร้างการใฝ่เรียนรู้ รวมถึงการเสริมแรงจูงใจด้านบวกเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และการให้ความรู้ด้านสิทธิผ่านระบบการศึกษา ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษา และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และนำไปเป็นสะสมเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาตนสู่สายอาชีพในอนาคต

3) การส่งเสริมให้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละประเภทเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยการจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสโดยคำนึงถึงการสำเร็จการศึกษา และมีงานทำ โดยมีการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในด้านความรู้ ทักษะทางวิชาการ มีการพัฒนาทักษะชีวิตและการมีอาชีพที่เหมาะสมตามศักยภาพและความสนใจของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งนโยบายที่ดำเนินการอยู่คือ การเร่งการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วยครูอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความเข้าใจ ตลอดจนทันทักษะ และมีการคัดสรรอาสาสมัครที่มีจิตสาธารณะที่เข้ามาช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้แก่โอกาสในแต่ละพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4) การจัดระบบบริหารจัดการให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยการนำกระบวนการบริหารสถานศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา โดยตรง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารแบบโรงเรียน

เป็นฐาน (School Based Management)¹⁸ ที่กำหนดขอบข่ายภารกิจในการบริหารประกอบด้วย งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป มีการกระจายอำนาจทางการบริหารและขอบข่ายงานชัดเจนมีการส่งเสริมการผลิต พัฒนา และสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ได้ครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานของแต่ละพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งกองทุน เพื่อระดมทุนและจัดหาแหล่งทุนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือและพัฒนาเด็กด้อยโอกาส

5) การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัว และสนับสนุนงบประมาณให้กับสถานศึกษาชุมชนและองค์กร หน่วยงานท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสในชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวสำหรับเด็กนักเรียน ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มและทรัพยากรพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วย สนับสนุนพัฒนาและให้บริการทางการศึกษา เช่น บริษัททรูปลูกปัญญาได้มอบอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา บริษัทเครื่องดื่มได้เข้ามาสร้างอาคาร สถานที่ฝึกประสบการณ์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับเด็กนักเรียนเพื่อพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพและประสิทธิโดยมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่สามารถตรวจวัดการพัฒนาอย่างมีความน่าเชื่อถือ

6) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสให้มีศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา และสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย โดยเร่งการจัดทำฐานข้อมูล ความต้องการและสภาพความจำเป็นของเด็กด้อยโอกาสในทุกพื้นที่ที่มีความถูกต้อง และทันสมัยปัจจุบัน สนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกส่วนที่เป็นเครือข่ายช่วยประสานความร่วมมือในการดูแล ปกป้อง คุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กด้อยโอกาสควบคู่ไปกับการให้การศึกษา โดยมีระบบการเชื่อมโยงที่มีความเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทั้งทางด้านการใช้ชีวิตและการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กด้อยโอกาสดังกับครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับเงื่อนไขของเด็กด้อยโอกาส โดยมีการจัดตั้งศูนย์ประสานและส่งต่อให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาและด้านอื่น ๆ¹⁹

¹⁸ อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). David, J. L.(1996). Cheng, Yin Cheong.(1996) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักการบริหารแบบฐานโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: พระรามสี่การพิมพ์.

¹⁹ วาสนา จักรแก้ว, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, สุรัชย์ กังวล, นิโรจน์ สีนณรงค์. (2561). การเพิ่มโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเด็กด้อยโอกาส ภาคเหนือตอนบน. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 11(3) . หน้า 1772-1774.

2.4.2 ปัจจัยที่ทำให้เป็นเด็กด้อยโอกาส

การศึกษาของเด็กด้อยโอกาสยากจนพบว่าเด็กด้อยโอกาส มีอายุ 6 - 18 ปี เป็นเด็กด้อยโอกาสในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนที่มีสภาพปัญหาการเร่ร่อนแค้นด้อยโอกาสเกิดจากสาเหตุดังนี้

1. การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองการมีบุตร ซึ่งส่วนใหญ่เด็กที่กำพร้าหรือถูกทอดทิ้งมักมาจากปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นที่มีลูกในวัยเรียน ซึ่งพ่อแม่ในวัยนี้ยังขาดความพร้อมทั้งความรู้ในการเลี้ยงลูก และขาดความพร้อมทางการเงิน เป็นต้น

2. ปัญหาครอบครัว เช่น การใช้ความรุนแรง ทะเลาะเบาะแว้ง การหย่าร้าง เป็นต้น ซึ่งหากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ทำความเข้าใจ และให้ความอบอุ่นกับบุตรหลานของตัวเองมากพอ พฤติกรรมข้างต้นอาจกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็ก ทำให้เด็กอึดอัด ไม่มีความสุข และเลือกที่จะหนีออกจากบ้าน เพื่อให้หลุดพ้นจากสภาพแวดล้อมดังกล่าว

3. ปัญหาเศรษฐกิจ บางครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีทุนทรัพย์ที่จะสามารถเลี้ยงดูหรือดูแลเด็กได้

4. การตั้งครรถไม่พึงประสงค์ เช่น ผู้หญิงถูกข่มขืน ทำให้ไม่ต้องการเลี้ยงดูเด็กหรือไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้

5. เด็กมีความบกพร่องหรือพิการ เด็กที่เกิดมาพร้อมกับความบกพร่องทางร่างกายหรือทางสมอง ทำให้บางครอบครัวไม่ประสงค์จะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ เนื่องจากเด็กพิเศษเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายที่มากกว่าเด็กทั่วไป เช่น ค่าดูแลรักษาพยาบาล หรือค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ²⁰

นอกจากนี้เด็กด้อยโอกาสเร่ร่อนแค้นโอกาสได้เข้าสู่ความด้อยโอกาสจากการได้พูดคุยกับเด็กที่ออกโรงเรียนกลางคันให้เหตุผลว่า “ออกจากโรงเรียนเพราะมีผลการเรียนติด ร และ 0 (ศูนย์) หลายวิชา เมื่อการเรียนจึงออกจากโรงเรียนในระบบไปเข้าเรียนต่อนอกระบบที่ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนแต่ก็เรียนไม่จบเพราะใช้เวลาไปเที่ยวเตร่กับเพื่อน” และเด็กบางคนขาดโอกาสได้รับการศึกษาเพราะครอบครัวยากจนมีพ่อแม่หลายคนไม่รู้จะอยู่กับใคร เพราะพ่อก็แต่งงานใหม่ไปอยู่ด้วยก็ลำบาก แม่ก็แต่งงานใหม่ไปอยู่ด้วยก็ทะเลาะกับพ่อใหม่ จึงหนีออกจากบ้านเพื่อหางานทำตามลำพัง เป็นเด็กเสิร์ฟอาหารและมีห้องก่อนวัยอันควร สุดท้ายชีวิตก็จบลงด้วยการห้องก่อนวัยอันควร และเข้ามาพักอาศัยอยู่ในบ้านพักเด็ก

²⁰ นิชชา บุรณสิงห์ (2558), *เด็กถูกทอดทิ้ง : ปัญหาที่สังคมต้องเยียวยา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28661.

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางการศึกษา

ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา (Inequality Education) เป็นประเด็นเชิงนโยบายที่มีการกล่าวถึงเป็นอย่างมากในรอบทศวรรษที่ผ่านมาในกรณีของประเทศไทย แม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษามาโดยตลอด แต่กลับพบว่าความไม่เสมอภาคทางการศึกษายังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษาจากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ด้านนโยบายประกอบด้วย การเข้าถึงบริการทางการศึกษา อาทิที่ตั้งของโรงเรียน คุณภาพของบุคลากร คุณภาพของอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน²¹ นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความไม่เสมอภาคด้านงบประมาณ ระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบทที่ห่างไกล การถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากความพิการ คุณลักษณะทางสังคม ความยากจน และการด้อยโอกาส เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองของเด็ก โดยพบว่า ในปี 2551 มีเด็กอายุ 3 - 17 ปีไม่ได้เรียนถึง ร้อยละ 11.23 หรือเป็นจำนวนถึง 1,675,165 คน โดยมีสาเหตุสำคัญสืบเนื่องจากรอบครัวมีฐานะยากจน ส่งผลให้เด็กต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน²²

นอกจากนี้ จากการสำรวจโอกาสของการได้รับการศึกษาของเด็กไทย ในช่วงอายุ 3 - 5 ปี พบว่ามีโอกาสได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 53.8 โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลได้รับการศึกษา ก่อนประถมศึกษามากที่สุด และเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการศึกษาในช่วงนี้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันครอบครัวที่มีฐานะดีมักจะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในเมือง²³ สำหรับปัจจัยด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ทักษะคิดของผู้ปกครองที่ไม่ได้สนใจให้บุตรหลานเรียนหนังสือ และการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา²⁴

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษา หลายครั้ง และมีมาตรการเชิงนโยบายหลากหลายรูปแบบเพื่อแก้ปัญหา ดังกล่าว อาทิการประกาศรับปฏิญญาสากลและการมีพันธกรณีในการดำเนินตามบทบัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 26

²¹ Schmidt, William H. *Supra*. pp. 12-19.

²² วิทยากร เชิงกุล. (2552). *สถานะการศึกษาไทย 2550/2551 “ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย”*. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

²³ อุมารักษ์ ภัทรวิชย์ และ ปัทมา อมรสิริสมบุญ. (2550). *ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา: เมืองและชนบท*. ใน วรชัย ทองไทย และ สุริย์พร พันพึ้ง, บรรณาธิการ. ประชากรและสังคม นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

²⁴ ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2554). *ความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมด้านการศึกษา*. ในปาฐกถาเสาสถาหลักของแผ่นดิน : ชุดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 124-161.

โดย บัญญัติว่า “ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา จะต้องเป็นการบังคับ” รวมถึงการมีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ที่กล่าวถึงการให้สิทธิเสรีภาพในการศึกษาซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี และรัฐจะต้องจัดให้มีอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่มีการเก็บค่าใช่จ่าย” นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 ปี พุทธศักราช 2545 มาตรา 10 วรรค 1 ที่มีบทบัญญัติว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยรัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช่จ่าย” แต่ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษายังคงพบในรูปแบบของการกระจายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ครอบคลุม แม้ว่านโยบายเรียนฟรี 12 ปี ของรัฐบาลที่ผ่านมาได้พยายามผลักดันให้เด็กยากจนสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้ แต่การที่ภาครัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการควบคุมการใช่จ่ายของโรงเรียน ทำให้บางโรงเรียนยังเรียกเก็บเงินจากนักเรียนในรูปแบบอื่น เช่น “การอุดหนุนการศึกษา” และการเก็บเงิน “แป๊ะเจี๊ยะ” นอกจากนี้ระบบอุปถัมภ์ทางการศึกษาที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่อย่างกว้างขวาง สืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านมาตรฐานการศึกษา ทำให้เด็กยากจนที่ด้อยโอกาส ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีมาตรฐานได้²⁵

2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในต่างประเทศ

2.6.1 สหรัฐอเมริกา²⁶

การศึกษาในสหรัฐอเมริกา²⁷ มีการรับรองตามรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชนทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาสิทธินี้ ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งของรัฐและรัฐบาลกลางรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา กำหนดว่าไม่มีรัฐใดที่จะปฏิเสธบุคคลใด ๆ ในเขตอำนาจของตนในการคุ้มครองกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรับรองอย่างมีประสิทธิภาพว่าทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา²⁸

²⁵ สฤณี อาชวานันทกุล. อังแล้วเชิงอรรถที่ 3. หน้า 1.

²⁶ การศึกษาไทย. (2565). *กรณีศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://bit.ly/40JvcWJ>

²⁷ การศึกษาไทย. (2565). *กรณีศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://bit.ly/40JvcWJ>

²⁸ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2540). *การจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pecerathailand.org/2018/01/649.html>

ระบบการศึกษา

การศึกษาในสหรัฐอเมริกา แต่ละรัฐจะควบคุมคุณภาพการเรียนการสอน และวางแผน การศึกษาของตนเอง โดยไม่ขึ้นกับรัฐบาลกลาง ทุกรัฐจะมีหน่วยงานการศึกษาคล้าย กระทรวงศึกษาธิการ คอยกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ และนำเงินงบประมาณอุดหนุนให้โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยจากเงินภาษี ที่เก็บได้จากประชาชนในแต่ละรัฐ การศึกษาภาคบังคับ นักเรียนอเมริกันทุกคนจะเรียนฟรีไม่ว่าจะอยู่ที่รัฐใด ไม่มีการแบ่งชนชั้น จนจบชั้น มัธยมศึกษา หรือ Grade 12 ส่วนการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยจะมีข้อแตกต่าง กล่าวคือ ถ้านักเรียนที่มีถิ่นฐาน ในรัฐหนึ่งจะข้ามมาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยอีกรัฐหนึ่ง จะต้องเสียค่าเล่าเรียนแพงขึ้น ที่เรียกว่า Out of States Tuition และถ้านักศึกษามาจากประเทศอื่น จะต้องเสียค่าเล่าเรียนมากกว่าขึ้นไปอีก สำหรับระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกา จะเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา แต่ทั้งนี้ผู้เรียน จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมในระดับอนุบาลก่อนที่จะเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถสรุปการจัดการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ได้ดังนี้

1) ระดับอนุบาล (Kindergarten) ชีวิตการเรียนของเด็กอเมริกัน เริ่มต้นด้วยโรงเรียน เตรียมอนุบาล หรือโรงเรียนอนุบาล ตั้งแต่อายุประมาณ 3 ขวบ

2) ระดับประถมศึกษา (Elementary School) เด็กอเมริกันจะเข้าเริ่มเรียนอย่างจริงจัง เมื่ออายุ 6 ขวบบริบูรณ์ คือเข้าเรียนในชั้น Grade 1 ระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกา จะจัดแบ่ง ออกเป็น Grade 1 ถึง Grade 12 ซึ่งโดยหลักการแล้ว จะจัดแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 คือ Grade 1 ถึง Grade 6 หรือระดับประถมศึกษา (Elementary School)

3) ระดับมัธยมศึกษา (Junior High Schools/ High Schools) ช่วงที่ 2 คือ Grade 7 และ Grade 8 หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior High Schools) และช่วงที่ 3 คือ Grade 9 ถึง Grade 12 เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior High School) โดยทั่วไปสำหรับเด็กที่เข้าเริ่ม เรียนตามปกติ และเรียนต่อเนื่องไปโดยไม่ขาดตอน จะสำเร็จการศึกษา Grade 12 เมื่ออายุประมาณ 18 ปี ซึ่งนับว่าสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนในระดับนี้ต้องเรียนวิชาพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และอาจต้องเรียนภาษาต่างชาติ หรือพลศึกษาด้วย

4) ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) สถาบันระดับอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา มีมากกว่า 3,000 แห่ง ทั้งของรัฐ และเอกชน โดยสถาบันในระดับอุดมศึกษา จะแยกออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

4.1) วิทยาลัยแบบ 2 ปี หรือวิทยาลัยชุมชน (Junior Colleges และ Community Colleges) นักศึกษาที่เรียนในวิทยาลัย Junior และ Community Colleges สามารถ เลือกรเรียนได้ใน 2 หลักสูตร คือ

4.1.1) Transfer Track เป็นหลักสูตรที่เป็นวิชาพื้นฐาน 2 ปีแรกของการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยนักศึกษาจะลงเรียน รายวิชาบังคับ (General Education Requirements) เป็นเวลา 2 ปี จากนั้นนักศึกษาสามารถ โอนหน่วยกิต (Transfer) ไป มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อศึกษาต่อในระดับปี 3 โดยที่เกรดเฉลี่ยที่นักศึกษาทำได้ในระหว่าง 2 ปีนี้ จะเป็นตัวกำหนดว่านักศึกษาจะได้รับ การตอบรับ เข้ามหาวิทยาลัยที่อยู่ในอันดับยากง่ายเพียงใด

4.1.2) Terminal/Vocational Track เป็น หลักสูตรอนุปริญญาสายวิชาชีพ หลังจาก 2 ปีแล้วนักศึกษาจะได้รับวุฒิอนุปริญญา (Associate Degree) ทางสาขาวิชาที่เลือก อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ เลขานุการ เขียนแบบ เป็นต้น

4.2) วิทยาลัย (Colleges) เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาหลักสูตร 4 ปี เปิดสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ วิทยาลัยหลายแห่งเปิดสอนถึงระดับปริญญาโท วุฒิบัณฑิตระดับปริญญาตรี และโทจาก College ทั้งของรัฐ และเอกชนในสหรัฐอเมริกา มีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่า University ทุกประการ

4.3) มหาวิทยาลัย (University) เป็นสถาบันระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนระดับปริญญาตรีขึ้นไป มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะเปิดสอนจนถึงระดับปริญญาโท และเอกในสาขาต่าง ๆ

4.4) สถาบันเทคโนโลยี (Institute of Technology) เป็นสถาบันที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี และอาจเปิดสอนจนถึงระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สถาบันเทคโนโลยีส่วนใหญ่จะมุ่งเน้น ที่การสอนในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.6.2 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จุดมุ่งหมายและนโยบายการศึกษา (Aims and Policies of Education) เป้าหมายที่สำคัญของการศึกษาในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คือ

1) ยกกระดับสติปัญญาของประชาชน (To Raise the People's Intellectual) เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมและทันต่อการพัฒนา

2) ยกกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ (To Raise the Quality of Human Resources) เพื่อประชาชนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงาน (Market Based) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) สรรหา ส่งเสริม และใช้ประโยชน์จากกลุ่มอัจฉริยะ (To Detect, to Store and Make Good use of Talents) เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ และทางด้านการผลิต การจัดการ

ทางด้านธุรกิจ นอกจากนี้รัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามยังให้นโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาว นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีแผนนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังโดยใช้ระบบเศรษฐกิจและสังคมใหม่ (Renovation) หรือที่เรียกเป็นภาษาเวียดนามว่า โด่ย เหม่ย (Doi Moi) ซึ่งปัจจุบันมีรัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่กำลังดำเนินการตามนโยบายนี้อยู่ซึ่งมีหลัก 3 ประการ คือ

1) การแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาท มีความคิดในการช่วยเหลือตนเองและช่วยพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยมีความรู้ขั้นพื้นฐานเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้

2) ตั้งเป้าให้เท่ากับประเทศเพื่อนบ้านระดับกลางคือ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย

3) ใน ปี ค.ศ. 2020 ประชาชนของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามจะต้องมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตเทียบเท่าประเทศอุตสาหกรรม

ระบบการศึกษา (Education System) ปัจจุบันสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแบ่งลักษณะของการจัดการศึกษาไว้ 5 ลักษณะ คือ

1) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (Pre-School Education) ประกอบด้วย การเลี้ยงดูเด็ก (Creche) สำหรับเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 3 ปี และอนุบาล สำหรับเด็กอายุ 3 – 6

2) การศึกษาสามัญประกอบด้วย

- ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ 5 ปี คือ ชั้น 1 -5

- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ชั้น 6 -9

- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ ชั้น 10 – 12

3) การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีพ มีเทียบเคียงทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

4) การศึกษาระดับสูงแบ่งเป็น ระดับอนุปริญญา (Associate Degree) ระดับปริญญาตรี มี 2 ระยะคือ College 1 ระยะเวลาเรียน 2 ปี เป็นการศึกษาทั่วไปและ College 2 ระยะเวลา 2 ปี หรือ 3 ปี ตามสาขาที่เรียน ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก

5) การศึกษาต่อเนื่อง เป็นการศึกษาสำหรับประชาชนที่พลาดโอกาสการศึกษาในระบบทั้งสายสามัญและสายอาชีพ

การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา (Pre-School)

จะประกอบด้วยสถานรับเลี้ยงเด็กเล็ก (Creche) และ โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) จะมีการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้ การศึกษาที่เป็นแบบทางการ

(Formal Creches and Kindergarten Classes) จัดโดยชุมชน หมู่บ้าน หน่วยงานรัฐบาล โรงเรียนและสหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะศูนย์รวมการดูแลเด็กเล็ก (Childhood Center) มีทั้งที่เปิดสอนครึ่งวัน บางช่วงและเต็มวัน โดยเน้นหน้าที่ คือ

- 1) พัฒนาเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 1- 6 ปี ในทุก ๆ ด้าน
  - 2) ให้ความรู้แก่พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กเล็ก
  - 3) ทำงานใกล้ชิดกับพ่อแม่ด้วยการเลี้ยงดูและการให้การศึกษาเบื้องต้นแก่เด็ก
- วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับนี้เพื่อให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจมีความเฉลียวฉลาด มีความซื่อสัตย์ สุภาพ กล้าหาญ กระตือรือร้นมีทักษะในการสังเกต รู้จักสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนเนื้อหาจะครอบคลุมถึงวิชาพลศึกษา เป็นการเคลื่อนไหวและทักษะประสาทสัมผัสเบื้องต้น สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ และจริยศึกษาเป็นหลัก

การศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Non - Formal Creches and Kindergarten Classes) อาจจัดที่บริเวณใกล้บ้านของเด็ก ส่วนใหญ่จะดูแลโดยกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

การศึกษาระดับประถมศึกษา (Primary School)

การศึกษาระดับประถมศึกษาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอยู่ในการศึกษาสามัญหรือการศึกษาทั่วไป (General Education) จุดประสงค์เพื่อพัฒนาเด็กทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และร่างกายการประถมศึกษาที่มี 5 ระดับคือ ระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 5 เมื่อเด็กจบชั้นประถมศึกษาเด็กจะสามารถมีทักษะทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ทั้งทางด้านคำนวณและภาษา นอกจากนี้จะต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคมและมนุษย์ เด็กนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีความรักและความซาบซึ้งในความงามของธรรมชาติ รู้จักประดิษฐ์คิดค้นงานฝีมือง่าย ๆ นอกจากนั้นรัฐบาลเวียดนามยังได้ส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted Children) โดยเฉพาะทางด้านกีฬาและศิลปะด้วย นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดแผนการศึกษาเพื่อประชาชน (Education for All) โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะด้านการปฏิรูปการศึกษา ไว้ดังนี้

- 1) ยกกระดับปรับโครงสร้างและจัดสร้างให้โรงเรียนประถมศึกษาและชั้นเรียนประถมศึกษา ปรับ โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนเต็มวันแทนแบบเดิมที่เรียนเพียงครึ่งวัน

- 2) ปรับปรุงคุณภาพทางตำรา อุปกรณ์การสอน วิธีการสอนของครูและคุณภาพของผู้ที่เป็นครู

3) มีชั้นเรียนแบบสหชั้นเรียน (Multi-Grade Classes) ในท้องที่ชนบทโดยเฉพาะเด็กบริเวณเทือกเขาสูง กลุ่มชนตามแนวสามเหลี่ยมแม่น้ำโขง (The Mekhong River) และชนกลุ่มน้อย

4) ขยายโรงเรียนเพื่อเด็กพิการและพยายามที่จะช่วยพัฒนาให้เด็กพิการสามารถอยู่ร่วมกับเด็กที่มีพัฒนาการปกติได้

5) ลดอัตราความสูญเปล่าทางการศึกษาโดยลดอัตราการเรียนซ้ำชั้นให้เหลือน้อยกว่าร้อยละ 5 และลดจำนวนการลาออกกลางคัน (Drop - Out) จากอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 12 ให้เหลือน้อยกว่าร้อยละ 6 (Report by the Government of Viet Nam to Sectoral and Coordination Meeting on Education, 1995) ในการจัดหลักสูตรจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 สำหรับเด็กทั่วไป

กลุ่มที่ 2 สำหรับเด็กโศกและด้อยโอกาส

กลุ่มที่ 3 สำหรับชนกลุ่มน้อย

เนื้อหาทั้งหมดจะเน้นหนักทางด้านภาษาเวียดนามและคณิตศาสตร์เป็นพิเศษเมื่อเด็กนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะต้องสอบ Primary Graduation Examination จึงจะได้วุฒิปัตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Secondary School)

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมี 3 ชั้น คือ ชั้นระดับ 6 ถึงระดับ 9 เน้นการเรียนรู้และทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะการสื่อสารทำความเข้าใจกันในรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันเมื่อเด็กจบระดับ 9 (Grade 9) เด็กจะมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสังคมและเทคโนโลยีทั่วไปจากการฝึกปฏิบัติจากการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องกันนอกจากนั้นยังเน้นความเป็นพลเมืองดีเน้นการทำงานและเน้นการเตรียมเพื่ออาชีพด้วยในส่วนของการส่งเสริมเด็กเก่ง (Gifted Children) แต่ละจังหวัดหรือแต่ละเมืองแต่ละท้องถิ่นอาจตั้งโรงเรียนหรือจัดชั้นเด็กเก่งในสาขาคณิตศาสตร์วรรณคดีและภาษาต่างประเทศได้ในการจัดการหลักสูตรมีให้เรียนวิชาการให้ฝึกงานให้ทำกิจกรรมที่หลากหลายมากแต่จุดเด่นในวิชาการก็ยังคงคณิตศาสตร์เหมือนเดิมเมื่อจบระดับ 9 แล้ว เด็กจะต้องสอบ “การสอบจบการศึกษาพื้นฐาน” (Basic General Education Examination) ถ้าผ่านจะได้รับวุฒิปัตร

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมี 3 ชั้น เช่นเดียวกับกับของประเทศไทย จุดประสงค์หลักก็เพื่อให้ความรู้ทั่วไปที่สมบูรณ์และพัฒนาบุคลิกภาพให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้น เตรียมคนสู่สังคม สู่อาชีพ สู่การเป็นพลเมืองดี มุ่งสู่สถาบันอุดมศึกษาที่สูงขึ้นและเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้จบ จึงมีโรงเรียนหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียน

สำหรับนักเรียนภาคปกติทั่วไป โรงเรียนเฉพาะทาง โรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (Gifted Student) โรงเรียนเทคนิคและโรงเรียนที่ทำงานด้วยและเรียนด้วยเนื้อหาวิชาหลักของโรงเรียน จะมีเหมือนกัน เพื่อรักษามาตรฐาน แต่หลักสูตรพิเศษจะแยกจากกัน ในปัจจุบันมีโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกตำบล บางตำบลมี 3 - 4 แห่ง

ระดับอุดมศึกษา (Higher Education)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นการศึกษาต่อจากระดับมัธยมศึกษา หลังจากปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงระบบศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ที่สำคัญมากมายหลายประการ โดยมีเป้าหมายและหลักการดังนี้ (AITEA, 1993)

1) การศึกษาและการฝึกอบรมเป็นความจำเป็นและสำคัญสูงสุดของประเทศ เน้นการผลักดันประเทศที่กำลังพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นเป้าหมายหลัก การลงทุนทางการศึกษาถือว่าเป็นการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศ

2) การพัฒนาทางการศึกษามีเป้าหมายเพื่อยกระดับความรู้ การฝึกอบรมกำลังคน และการพัฒนาสติปัญญา การจัดการศึกษานั้นการส่งเสริมซึ่งความเสมอภาค (Equity) ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Excellency) และประสิทธิภาพ (Efficiency)

3) การศึกษาต้องตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาประเทศ และต้องดำเนินการให้ทันกับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากข้อมูลปี ค.ศ. 1991 - 1992 ประเทศเวียดนามมีสถาบันอุดมศึกษา 103 แห่ง (ไม่รวมสถาบันการศึกษาทางทหารและความมั่นคงของประเทศ) สถาบันอุดมศึกษา²⁹

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาสข้างต้น ทำให้ทราบว่าในสากลการส่งเสริมการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสนั้นมีความสำคัญที่จะพัฒนาสังคมในประเทศต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตลอดจนวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายของประเทศไทยต่อไป

²⁹ ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. การปฏิรูปการศึกษาของประเทศเวียดนาม. เอกสารรายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี